

Eindconferentie 'De school als maatschappelijke onderneming'

Bijlage 2: Reflectieve integratie antwoorden deelnemers

1. Wat is nieuw tijdens het gesprek?

- Sterke, gedeelde interesse van belang en potentie voor ondernemend onderwijs en motivatie om daar stappen in te zetten. Inzien hoe waardevol het is om met verschillende partijen samen te zitten.
- Onderwijs op HBO en Universitair kent grote aantallen studenten. Verspreiden door een stad is een mogelijkheid en kan tegelijkertijd meer maatschappelijke binding creëren.
- Grote verschillen van perspectief.
- Nadruk op financiële noodzaak, fysieke gebouw/persoon in lijn met samenleving; afstand van de wijk. Individueel traject de ruimte: eigen weg.
- Mijn bewustzijn dat ik wel een bepaalde wereld de ideale wereld kan vinden en bepaalde oplossingen voor ogen zie, maar dat het wonder van creatie en innovatie juist is dat je het ongedachte gaat ontdekken. Bewustzijn van waarden en verschillen tussen mensen. Concrete problemen oplossen door grenzeloos denken en uitproberen in de praktijk.
- Bij formuleren van de 'why': er werd gevraagd waarom we dat niet gedaan hebben samen met onze studenten (een why formuleren). Dat was nieuw. Goede vraag.
- Dat je ook bij het formuleren van een visie/fundamentele visie als opleiding studenten kunt betrekken.
- De 'kerstboodschap' als deelbieding op het why: hoe ga ik om met de kwetsbaarheid van de ander?
- Dat maatschappelijk ondernemen vanuit het onderwijs geen ondernemerschap hoeft te betekenen.
- Dat een opleiding een duidelijk, maatschappelijk 'uitgangspunt' definieert (kerstboodschap) en daar naar probeert te leven.
- Niet over maatschappelijke opgaven praten, maar alleen over kwesties inbrengen. Waardoor je dus meer ruimte geeft aan studenten om zelf de opgave of opdracht aan henzelf te formuleren.
- Dat schaalvergroting waar scholen aan bijdragen > xxxxxx. Lokale is overal.
- Verplichting maatschappelijk ondernemen voor alle studenten? Lokale is overal. Opzet HKU over opdrachtgeverschap HKU/rol student/docent/opdrachtgevers (kwesties ipv. opdracht/opgave). Initiatief Den Bosch (gemeente) > inzet ondernemend onderwijs.
- Worstelingen van anderen (waarom zo moeilijk financiers voor aanjagen/matchmaker). Oplossingen en manieren van werken van anderen. Met name de wijze waarop de HKU op dit moment al werkt: taal is essentieel voor reframing. Lokale context is van wezenlijk belang voor breder succes: opnieuw bevestigd.
- Het lokale is overal. Geen opdracht, maar een kwestie. Vooral bevestiging om verder te gaan op de ingeslagen weg: eigenaarschap van leren bij studenten leggen. Het is HUN opleiding, dus wat wil JIJ leren?

- Het gaat niet om geld! Het gaat om de wil en een open houding. Dan heb je geen of weinig geld nodig. Start bij de student > wat wil hij/zij creëren ipv. wat moet hij/zij oplossen.
- Maatschappelijk ondernemen=maatschappelijke organisatie
- Diversiteit van de invalshoeken.
- Volgens de methodiek van why, how, what werken. Verschillende onderwijsniveaus en leeftijden bij elkaar.
- We praten samen met verschillende stakeholders over waarden van het onderwijs.
- Koppeling bottom-up & top-down. Vooral starten en impact hiervan verduidelijken aan de rest. **Appendix: Hoeft niet altijd meetbaar te zijn. Vrijwillig. Minstens 1 x doen.
- Wat mij bijbleef is vooral dat radicale vernieuwers intrinsiek een sociale verandering teweeg moeten brengen vanuit enthousiasme en dat er voor die mensen een flexibel klimaat moet zijn. Daarnaast was een belangrijke les van het onderwijs (deels of moet van meetbare resultaten om soft skills die bij SO belangrijk zijn te kunnen onderwijzen).
- Veel ontwikkelingen/projecten.
- Volgende stap is school als maatschappelijke onderneming: xxxxx business model. Gedeelde belangen > wederkerige samenwerking.
- Naast studenten ook een belangrijke meerwaarde voor docenten. Elke student heeft maatschappelijke overwaarde.
- Nadenken over sociale overwaarde en correctie erop door Wilma van Kasbergen.
- Dat veel koplopers (docenten en studenten) zich soms geremd voelen door (management) structuren binnen de school, maar op hoger niveau (directie, cvb) juist wel weer het besef doordringt dat de school een meer diverse rol speelt in de samenleving dan alleen die van opleider.
- Verschillende invalshoeken, verschillende opleidingen. Moet je dit overal willen? Hoe groot maak je het? Voorbeeld: minimaal 1 x per jaar vrijwillig.
- Is sociaal ondernemerschap voor iedere student/leerling wenselijk? Moet iedere instelling / instituut zich richten op sociaal ondernemerschap?
- De inspiratie, de positieve flow, niet hoeven uit te leggen, er is altijd meer mogelijk, maw., altijd meer ruimte binnen de vastgestelde grenzen.
- Enthousiasme, kruisbestuiving mbo-hbo, allerlei mooie voorbeelden uit de praktijk van onderwijsvernieuwing, maatschappelijke betrokkenheid.
- Citylab Den Haag io. (samenwerking tussen scholen Mondriaan, Haagse hogeschool en campus Leiden Den Haag)
- Platform ondernemende scholen uit de Den Bosch.
- De wens vanuit het onderwijs om anders van betekenis te zijn/ radicaal te veranderen.
- Verbinding zoeken vanuit sociaal ondernemingen met onderwijs. Tot nu toe weinig succes voor bijeenkomst inspireert motiveert vol te houden.

2. Hoe verbindt dit nieuwe zich met reeds bestaande (mijn) praktijken?

- Het roep de vraag op wat mijn eigen 'why' is. Als uitgangspunt van wat ik wel/niet doe.

- Dat het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken vanuit onderwijsperspectief belangrijk is.
- De behoefte aan structuur vs. de behoefte aan autonomie. Hoe kan je tot gedeelde inzichten over de balans komen, zelfs als die morgen weer anders is.
- Met het team hebben we de 'why' nog niet naar volle tevredenheid gedefinieerd. Bovenstaande vraag zal ik daar gaan inbrengen ('waarom niet nadenken over de 'why' samen met studenten').
- We hebben behoefte aan een leidraad voor ons onderwijs.
- Nieuwe input voor learning lab. Energie uit praktijk vangen en verspreiden via verslaglegging.
- Veel mensen vinden 'het' wiel uit.
- Op vele terreinen zijn veranderingen gaande. Het is een proces. Zal nog enige tijd duren.
- Ik zit midden in het ontwikkelen van een onderwijsinstelling die zowel inhoudelijk als qua vorm ondernemend is en wil zijn. Dat aspect heeft nu meer vernieuwde energie gekregen. Daarbij zijn partnerschappen en voorbeelden van anderen heel leerzaam.
- Se.learning.lab. het werkt als studenten zelf eigenaarschap nemen en in control zijn Open space sessies.
- Weet ik nog niet.
- Professionele leergemeenschap binnen HAN → dit samen bespreken. Eigen onderwijseenheid anders vormgeven. Herschrijven curriculum (is nu aan de orde). Honingfabriek Nijmegen. Zorg coöperatie Bronckhorst. Met gemeente Bronckhorst in gesprek over ondernemend onderwijs.
- Sociaal ondernemend onderwijs is in z'n vorm niet uniek maar de manier waarop een gemeente zich verbindt wel. Programma bestaat 1 jaar! Bestaand is ook onderwijs-helpt-onderwijs. Starters4Communities. Businessincubator zoals we die in Den Bosch ontwikkelen (met Koningstheater, HAS en ondernemerslift+).
- Bevestiging van de reeds gedane stap om binnen mijn onderwijsinstelling een lerend netwerk op te zetten met andere maatschappelijke partijen → ieder die wil leren is welkom. Wij kunnen leren faciliteren.
- Samen Hooggraven / Samen Overvecht > gelijkwaardigheid.
- Veel initiatieven rond maatschappelijke organisaties. Stap naar structurele verbanden en ieders rol daarin.
- Aanknopingspunt om het bij elkaar brengen van vraag en aanbod te realiseren.
- In kleine kring beginnen en dan laten uitrollen.
- Dit nieuwe probeert een weg in het huidige systeem te slaan.
- In alle nieuwe so onderwijstaken/voorbeelden waar (hoge) scholen mee bezig zijn is het van belang om dingen te starten en dan impact (wat werkt wel) te delen en te benutten.
- Is erg lastig, omdat het een structurele verandering vereist. Je hebt deze niet overal. Dat roept de vraag op is er geen vraag op die plekken of simpelweg niet de juiste mensen?
- Integratie uitgangspunten professional/vrijwilliger in nieuwe concepten.
- In volgende stap bij xxxx voorbeelden: vb. HH/KWIC.
- School is één van de partners in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.
- Nog geen idee, nadenken over bildung.

- Er vinden al veel pilots plaats op kleine schaal en van onderop. Door deze goed te analyseren op bv impact, meerwaarde vd school etc. kan de beweging groter en meer geaccepteerd worden.
- Over nadenken, nu vooral xxx + beetje Ec.
- Daar waar projecten / pilot zijn deze verbeteren / verder door ontwikkelen. Daar waar geen projecten / pilot zijn; stimuleren + samenwerking zoeken.
- Vooral doorgaan op de ingeslagen weg, medestanders zoeken, succesverhalen, ook van anderen inzetten.
- Groter overzicht van de vernieuwing.
- Onderwijs als organisatie wel laten bestaan anders vormgeven.
- Hoe het onderwijssysteem van onderaf en bovenaf kan veranderen en wat onze rol daarbij kan zijn.

3. Met wie ga je na afloop van deze bijeenkomst over dat wat nieuw voor jou is in gesprek?

- Mensen die binnen hun instituut ondernemend bezig zijn.
- Toon Buddingh.
- se.learninglab over kansen en energie voor de toekomst.
- Collega's, Mark, Yvonne, docent van Beatrix college, schoolleiding.
- Met m'n team. zet het direct in onze groepsapp om het niet te vergeten. misschien ook met iemand van mijn groepje zojuist, was een mooi gesprek. Goed geleid peter!
- Met de SO's van het learninglab.
- Met onderzoekers binnen het kenniscentrum.
- Met mijn collega's in het algemeen, en m'n ondernemerschap collega's in het bijzonder.
- Collega's se.learninglab.
- Recuter buurvrouw + Birgitte.
- Katja (gemeente Den Bosch) en Ingrid (HKU).
- Ingrid van de HKU en Birgitta van de CAH.
- Terugrapporteren naar samenwerkingspartners en projecten waar ik in zit. Ik wil iemand van Windesheim spreken, want zij zitten bij mij in de regio.
- Rutger, Katja (gemeente Den Bosch).
- Met Antoine Heideveld over de invulling van businessmodels.
- Henk Roes.
- C. Janssen van het Beatrix College.
- Ik ga met ondernemers praten wat waarde interactie met het onderwijs kan opleveren.
- Mijn ontwikkelingsgroep so.
- De hoogleraren bij het onderwijs instituut waar ik werk. Instituut voor Interdisciplinaire Studies.
- HAN/Graafschapcollege - meedenken in het curriculum.
- -
- Wilma: over lokaal vitaal. Henk Roes: over zorgcoöperatie in de krimpregio ? verxxx.
- Wilma van Kasbergen.

- Voor zover ik dat niet al doe met de koplopers van deze onderwijsvernieuwing.
- Mijn team. Angelique Alle - so clubje? Gerard?
- Met lectoraat waar velerlei projecten worden uitgewisseld > positieve zaken. Met bioloog waar sociaal ondernemerschap niet natuurlijk is (bij maatschappelijke opleidingen wel).
- Binnen mijn organisatie en samenwerkingsverbanden.
- Pioniers voorlopers in het onderwijsveld, collega's en externen.
- Nieuwe netwerken en platforms, citylab Den Haag (Mirjam Stommen) en HU (Sandra Geelhoed)

4. Wat neem je je voor om concreet als eerste stap te ondernemen om het nieuwe in de praktijk te brengen?

- Ik ga in mijn opleiding kijken of wij een centrale waarde kunnen definiëren. En wat dat met ons doet.
- Meenemen in de strategische focus.
- Bewuster geworden van het punt van 'bespreek en handel vanuit je waarden'.
- Kijken hoe je het uitgangspunt om leerlingen te begeleiden zoveel mogelijk zichzelf te zijn, in vakken of vakoverstijgende projecten kunt concretiseren. Hoe draagt frans leren eraan bij dat jij zoveel mogelijk jezelf bent.
- Ik wil hier meer mee, meer praktijkvoorbeelden vinden. Er is al veel energie en beweging. Hoe gaan we dat uitbreiden? Zichtbaar maken!
- Meer verbinden en zichtbaar maken van praktijken waar ik contacten mee heb en betrokken ben.
- Zelf zijn we bezig voor het onderwerp zorg gesprekken te organiseren gezamenlijk met de ministeries VWS en BZK. Meer samenwerkingsverbanden realiseren.
- Vaker en meer studenten betrekken bij de ontwikkeling van de academie.
- Symposium 04-02-2015 proberen te achterhalen wat ze nodig hebben en eigenaarschap te nemen/naar vragen.
- Gelaagd kan zoeken binnen de schaalvergroting.
- Opvragen meer info. Delen met collega's / intern en extern. Met gemeente Bronckhorst in gesprek over ondernemend onderwijs.
- Delen met collega's , zowel intern als extern.
- Tekst aanleveren voor aanvraag ondersteuning vanuit provincie. Gefinancierd krijgen van match-making Flevoland breed voor eerstvolgende stap.
- Sociale Stagestraat > begin bij student i.p.v. probleem > hoe kan die filosofie geïncorporeerd worden als je welzijn/zorg in de wijk op een ondernemende manier wil organiseren? Wat kunnen we hiervan leren voor verruim 18f.
- Licht in mijn directe taakopdracht voor de HH en de xxx hogeschool breed in beeld te brengen en besluitvorming daarover voor te bereiden.
- Vraag en aanbod organiseren.
- Kennis delen voortzetten.
- Binnen persoonlijke kringen verspreiden wat een verantwoordelijke samenleving inhoudt.
- Ruimte benutten om voorbeelden van sociaal ondernemerschap te delen in mijn team → tijdens mijn teamdagen. Impact hiervan verduidelijken.

- Bij de studie Future Planet Studies moet een component komen over sociaal ondernemerschap.
- Voortbouwen/opbouwen nieuwe samenwerkingsverbanden.
- Deze wijze van leuke xxx inbrengen in onderroel xxx STAVAZA duurzaam onderwijs.
- Gedachtegoed meenemen in xxxx xxxx. Agenda stad. Krimp programma.
- Nog geen idee. Voel me empowered!
- Het delen van inspirerende best practices.
- Wat als....naar xxx.
- Uitvinden wat men verstaat onder sociaal ondernemerschap.
- Informatie delen.
- Krachtenveldanalyse lokaal den haag.
- Uitwisseling en kennis delen.
- Samenwerken waar het kan.
- Bij actie academie ook direct andere onderwijsinstellingen betrekken.
- Gesprekken met externen, cmv coördinator HVA en andere contacten in Amsterdam/Utrecht.